

Історична довідка

Історія Закарпаття є складовою частиною України. Але має цілий ряд особливостей, які позначилися як на економічному, так і на політичному та етнічному розвитку краю. Займаючи важливе географічне положення на південних схилах Українських Карпат, Закарпаття, що в рівні часи називалося «Карпатська Русь», «Угорська Русь», «Подкарпатська Русь», «Карпатська Україна», «Закарпатська Україна», з давніх часів було своєрідним «містком зв'язків» між Північною і Південною, Східною і Західною Європою. Не лише шляхи сполучення перетиналися тут, але й стикалися політичні концепції європейської і особливо східноєвропейської історії.

Минуле Закарпаття нерозривно пов'язане зі східними слов'янами. Археологічні джерела засвідчують, що уже в стародавні часи його населення мало високу матеріальну і духовну культуру генетично спільну з культурою племен Подніпров'я, Подністров'я, Лісостепу, Волині і Прикарпаття, де в I тисячолітті н. е. відбувався інтенсивний процес формування східного слов'янства.

Важливою подією в історії Закарпаття було входження його до IX—XI ст. в активну сферу впливу могутньої Східно-Слов'янської держави — Русі, яка на той час мала високу матеріальну і духовну культуру.

Відірване з кінця XI ст. від основного кореня — східного слов'янства, Закарпаття до середини XX ст. входило до складу Угорщини, Австрії, Австро-Угорщини, Чехословаччини, але етноніми «Русь», «русини» засвідчують, що воно ніколи не втрачало зв'язків з народами по той бік Карпат.

З 1939 року по 1944 рік у краї господарювали хортисти і німецькі фашисти. У жовтні 1944 року Закарпаття було визволено з-під гніту і в 1945 році возз'єдналося з Україною. Протягом віків Закарпаття, знаходячись у складі інших держав, не поривало зв'язків з Україною та Росією, вважало себе часткою великої сім'ї народів східного слов'янства. Та, на нашу думку, можна сміливо твердити, що і жоден регіон України не мав таких розгалужених економічних, політичних і культурних зв'язків з народами Європи, як Закарпаття, що наклало своєрідний відбиток на його історичний розвиток, на економічні, політичні та етнічні процеси. Тому не можна розглядати історію Закарпаття без багатотисячолітніх зв'язків з історією угорського, румунського, словацького, чеського і польського народів, з народами Балканського ареалу. Нерідко можна почути:

«Хто хоче побачити центр Європи, хай їде в Закарпаття». Не випадково вчені початку XX ст. визначили центр Європи саме в Закарпатті (біля Рахова). Хоч в наші дні вчені Німеччини, Франції новим центром вважають околицю Вільнюса.

Так чи інакше історія Закарпаття в різних її ракурсах цікава, а подекуди і захоплююча. Вона важлива і для з'ясування історії України, частиною якої є Закарпаття, і для повного висвітлення історії Угорщини, Чехословаччини, Румунії. Цим, до певної міри, пояснюється й інтерес до неї.

Увесь історичний шлях Закарпаття — від найдавніших часів і до наших днів — можна поділити на кілька періодів: стародавні часи, який хронологічно продовжується До IX ст.; феодальна доба — з IX ст. до середини XIX ст.; період розвитку капіталізму (друга половина XIX — поч. XX ст.) — період між двома світовими війнами, коли Закарпаття входило до складу Чехословаччини; угорська

окупація 1939—1944 років; Закарпатська Україна (період 1944—1945 рр.), повоєнний період, коли Закарпаття возз'єдналося з Україною. Сюжетно виділяється період до 1918 року, коли Закарпаття входило до складу Угорщини та Австро-Угорщини.

Інтерес до історії Закарпаття завжди був неабияким. Минуле та сучасне краю, його майбутнє цікавили не лише населення Закарпаття, а й широку громадськість України та Росії, Чехословаччини, Угорщини, Румунії тощо. Це й природно, оскільки історичні долі сусідніх країн завжди перепліталися, і через їх історію розкриваються окремі сторінки власної історії Закарпаття.

"Нариси історії Закарпаття", Ужгород, 1993